

עפ"ת 42557/11/12 - יעקב בן יחיאל ניסים נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עפ"ת 42557-11-12 יחיאל ניסים נ' מדינת ישראל

בפני כב' השופט אברהם טל, אב"ד - סג"נ
כב' השופט אהרון מקובר
כב' השופטת זהבה בוסתן
המערער יעקב בן יחיאל ניסים
נגד מדינת ישראל
המשיבה

פסק דין

השופטת זהבה בוסתן

המערער הורשע לאחר שמיעת ראיות בת.פ. 8234-06-11 (בימ"ש השלום לתעבורה בפתח תקווה) בעבירות של גרימת מוות ברשלנות לפי סעיף 64 לפקודת התעבורה [נוסח חדש] תשכ"א - 1961 (להלן "הפקודה") ונסיעה לאחור לפי סעיף 145(1) לתקנות התעבורה תשכ"א - 1961 (להלן "תקנות התעבורה").

על המערער נגזרו 18 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי לתקופה של 12 חודשים בתנאים המפורטים בגזר הדין, פסילת רישיון נהיגה לתקופה של 15 שנה וקנס כספי בסך של 10,000 ₪.

הערעור שלפנינו מכון כלפי הכרעת הדין וכלפי גזר הדין.

כתב האישום

1. על פי הנטען בכתב האישום נהג המערער ביום 30.3.11 בשעות הצהריים בטרקטור באתר בניה במתחם תחנת הרכבת החדשה ביבנה.

מתא הנהג של הטרקטור לא ניתן היה להבחין בהולכי רגל המצויים מאחוריו.

במועד הרלוונטי היה מזג אויר נאה, ראות טובה ואור יום, שטח האדמה באתר הבניה היה יבש ומיושר והיו בו תנועת כלי רכב ופועלים.

אמנון לוי ז"ל (להלן "המנוח") שהיה מנהל העבודה באתר, שהה בסמוך למערער.

המערער החל בנסיעה לאחור מבלי שוידא כי השטח פנוי ונסיעתו לאחור אינה מסכנת איש, לרבות המנוח, ובנסיעתו לאחור פגע במנוח כך שהגלגל האחורי שמאלי של הטרקטור עלה על ראשו של המנוח.

כתוצאה מהתאונה נגרמו למנוח פגיעות אשר גרמו למותו.

2. פרטי הרשלנות שיוחסו למערער בכתב האישום היו:

- א. נסיעה לאחור למרות שלא היה שדה ראייה מלא מאחורי הטרקטור.
- ב. נסיעה לאחור ללא מכוון אחורי שוידא את נסיעתו הבטוחה לאחור.
- ג. נסיעה לאחור חרף העובדה שידע כי המנוח נמצא בסמוך למקום ולא וידא כי המנוח התרחק די הצורך.
- ד. נסיעה לאחור למרות שידע כי באתר נמצאים פועלים וכלי רכב שונים.
- ה. אי נקיטה בכל האמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות כדי למנוע סיכון או פגיעה בהולכי רגל בנסיעה לאחור.

הכרעת הדין של בית משפט קמא

1. שתי שאלות עמדו במרכז הכרעת הדין של בית משפט קמא:

- א. האם ארע למנוח, שניות בטרם נדרס, אירוע לבבי והוא נפטר כתוצאה ממנו לפני שהטרקטור פגע בו ובכך ניתק הקשר הסיבתי בין מעשי המערער למותו של המנוח.
- ב. האם המערער נהג ברשלנות, לאמור, האם היה עליו להיעזר במכוון, האם הוא בחן את שטח הנסיעה בטרם החל לנסוע לאחור והאם נקט באמצעי הזהירות הדרושים.

2. באשר לקשר הסיבתי - קבע בית המשפט קמא כי על אף שלא נערכה נתיחה של גופת המנוח (לאחר שהמאשימה חזרה בה, במסגרת דיון בבג"צ, מהבקשה לנתיחת הגופה), לא נחסמה הדרך להוכיח את סיבת המוות בראיות אחרות.

בית המשפט קמא קבע כי הסיכוי שהמנוח לקה בלבו בשניות בהן נסע הטרקטור לאחור הוא אפסי.

3. לבקשת הסנגור, בהסכמת המאשימה ומשפחת המנוח, הוציא בית המשפט קמא צו לבתי החולים בארץ ולקופת חולים מכבי, בה היה המנוח חבר, להמצאת מסמכים רפואיים של המנוח משנת 2002

בענין מחלות הנובעות מתפקודי לב, לחץ דם, סכרת, וצינתורים שעבר המנוח אך לא הובאו בפני בית המשפט נתונים לפיהם עבר המנוח צינתור נוסף על צנתור שעבר בשנת 2002, או שהיה עתיד לעבור אותו.

3. בית המשפט קמא לא קיבל את חוות דעת המומחה מטעם ההגנה - פרופ' אדלר - אשר קבע כי הסבירות שהמנוח, לאור נתוני הרפואיים, ילקה בדום לב פתאומי גבוהה בהרבה, יחסית לבני גילו הבריאים, על כן יתכן כי הוא לקה בהתקף לב ובמוות פתאומי והוא אינו יכול לשלול כי המנוח לקה בליבו בשילוב עם דום לב עוד טרם ארע אירוע הדריסה.

בית המשפט קמא ציין כי פרופ' אדלר לא הכיר את המנוח באופן אישי וחוות דעתו נסמכת על המסמכים הרפואיים שהוצגו בפניו. עוד הוסיף בית המשפט כי בחקירתו אישר פרופ' אדלר כי הוא אינו יודע מה קרה באירוע ואף לא התייחס לשיפור בנתונים מסויימים אצל המנוח. מאידך, הוא הסתמך גם על הנתון לפיו המנוח היה מעשן כבד מבלי שידע את כמות הסיגריות שעישן המנוח ביום.

בית המשפט קמא ציין גם כי פרופ' אדלר העתיק חלקים מסויימים בחוות דעתו מאתרים באינטרנט אך לא ציין את מקום האתרים, אם כי טען שבדק ואישר את מה שהעתיק.

4. מהעדויות שבאו בפני בית המשפט קמא עלה שהמנוח שוחח עם המערער שניות לפני שמצא את מותו ואף היה בכוחו ל"צעוק" למערער. המנוח נתן באותו יום הוראות ולא התלונן על כאבים כלשהם.

יתרה מכך, בית המשפט קמא ציין כי גם אם יניח, כפי שטוען המערער, כי המנוח אכן לקה בלבו בדיוק באותן שניות הרי שגם כאן לא נותק הקשר הסיבתי בין פגיעת המערער ומות המנוח שכן לפי עדותו של מומחה ההגנה, פרופ' אדלר, לא כל אדם החולה במחלת לב לוקה דווקא במוות פתאומי וכי יש הפרעות קצב, שהן לא פרפור חדרים, והן אינן קטלניות. גם אם המנוח לקה במוות פתאומי בדרך של פרפור חדרים הוא לכל היותר, בדקות הראשונות, איבד את הכרתו והיה מעולף ואולי ניתן היה להצילו.

לאור האמור קבע בית המשפט קמא שלא נותק הקשר הסיבתי והמערער הוא שדרס את המנוח וגרם למותו.

5. באשר לרשלנות המערער, בהעדר ראיה אחרת, קיבל בית המשפט קמא את הממצאים כפי שעלו מחוות דעת (ת/2) מהתרשים (ת/3), שנערכו על ידי בוחן התנועה מטעם המאשימה, בהם נקבע כי מאחורי הטרקטור היה "שטח מת" של 2.1 מ' בו אין שדה ראיה לנוהג בטרקטור.

6. בית המשפט קמא קבע כי עדותו של המערער היתה רווית סתירות, לרבות בענין שדה הראיה מאחור ודחה את גרסתו, שהושמעה לראשונה במהלך עדותו, לפיה שדה הראיה היה חסום מגובה של חצי מטר ומטה בלבד ואילו מגובה של חצי מטר ומעלה שדה הראיה היה פתוח, בהיות עדות זו עדות כבושה, מה גם שההגנה בחרה שלא לחקור בנקודה זו את הבוחן מטעם המאשימה או להביא ראיה לסתור את חוות דעתו.

7. לענין הנסיעה לאחור ללא מכוון, קבע בית המשפט כי המערער ידע שהמנוח מסתובב ונמצא באזור ואף ידע שהמנוח פנה אל מאחורי הטרקטור, אם כי לא ידע בוודאות היכן הוא נמצא. בכך יש לראות את המערער כמי ש"עצם את עיניו" ולא דאג לוודא באופן מוחלט כי אין כל אדם מאחורי הטרקטור.

8. כך סיכם בית המשפט קמא את ממצאיו העובדתיים:

"הנאשם (המערער), שהינו נהג מקצועי, נהג בטרקטור הכבד והמסוכן לאחור, כאשר שדה הראייה אחורנית אינו מלא וחסום בחלקו, ידע כי המנוח פונה למשרדים הנמצאים מאחורי הטרקטור ובכיוון נסיעתו, ידע כי משאית נמצאת במרחק של כ- 6-7 מטרים ממנו, לא ידע היכן נהג המשאית נמצא, לקח את הסיכון ונהג לאחור"
(סעיף 9, עמ' 15 בהכרעת הדין).

9. בית המשפט קמא קבע כי המערער הסתמך על צופר האזהרה של הטרקטור בלבד ועל כן רמת הרשלנות שלו גבוהה מאד והוא לא נקט באמצעי הזהירות הנחוצים על מנת להבטיח כי לא יהיה כל סיכון או פגיעה בהולכי רגל באתר.

10. בית המשפט קמא הוסיף וקבע כי על המערער הייתה חובה, לאור הנסיבות, התנאים באתר ושדה הראייה שאינו מלא, להיעזר במכוון כאשר נסע לאחור. המערער לא נקט בכל האמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות להבטחת בטיחותם של האחרים, לא מילא את המוטל עליו, התרשל בנהיגתו ומכאן חוסר הזהירות והבטחון, שאין לדעת מהיכן נלקח, שאיש לא יפגע.

נימוקי הערעור כנגד הכרעת הדין

1. המערער פעל בהתאם לסטנדרט הקבוע בדין ובהוראות הבטיחות ונקט באמצעי הזהירות הנדרשים בהתאם לנסיבות המקרה.

2. השאלה מהם אמצעי הזהירות הנדרשים כדי למנוע סיכון או פגיעה, בעת נסיעה לאחור, נבחנת בכל מקרה על פי נסיבותיו.

בנסיבות המקרה הנוכחי, הפעלת צופר האזהרה לא היה האמצעי היחיד בו נקט המערער, כפי שקבע בית המשפט קמא. בנוסף להפעלת הצופר (המופעל אוטומטית במועד שילוב ההילוך האחורי בטרקטור) המערער הסתכל לסירוגין דרך מראות הטרקטור, והשתהה כ- 20 שניות בטרם החל בנסיעה איטית לאחור.

3. כל הנתונים הנוספים, דהיינו צהרי היום, ראות טובה, שטח מישורי ללא מהמורות, אתר בניה שהכניסה אליו מותרת רק לעובדי האתר ולא לעוברים ושבים, תנועת הולכי הרגל המצומצמת ביותר, הכוללת

אנשים בוגרים העוסקים בתחום הבניה ומודעים לסיכונים באתר בניה ולהוראות הבטיחות, ובכלל זה משמעות הפעלתו של צופר האזהרה של הטרקטור, והעובדה כי במועד התאונה שהה בקרבת הטרקטור אדם אחד בלבד, ולכל היותר שניים שאחד מהם מנהל העבודה, שהנחה את המערער להרים את הדוד, ועל כן ידע כי פעולה זו מחייבת נסיעה לאחור מלמדים כי אמצעי הזהירות שננקטו על ידי המערער היו אמצעי הזהירות הנדרשים.

4. בית המשפט קמא טעה כשקבע כי בנסיבות העניין היה על המערער להיעזר במכוון שכן הממונה על הבטיחות באתר, מר אדרי, העיד כי **"אם יש שטח פתוח וישר אין צורך במכוון"** ובהמשך **"בדקתי לאחר החקירה האם היה צריך במקרה הזה מכוון לאחור הבנתי שאין צורך במכוון אחורה וזה לאחר שהמנהל של הפרויקט הנוכחי הסתכל בתקנות"** (פרוטוקול עמ' 32 ש' 8 ו 15-20).

זאת ועוד, סוגיית המכוון לא עלתה בהדרכות הבטיחות השונות שעבר המערער במסגרת עבודתו באתר ואם היה צורך להיעזר במכוון אין ספק שהמערער היה נעזר בו כדי לעמוד בהוראות הבטיחות. אם היה צורך במכוון, המנוח, שהיה מנהל העבודה באתר והורה למערער לנסוע לאחור, היה מכוון בעצמו את המערער.

קביעתו של בית המשפט קמא מובילה למסקנה הבלתי סבירה לפיה אם ארעה תאונה פירוש הדבר שלא ננקטו כל אמצעי הזהירות הנדרשים וצריכים היו להיעזר בכל מקרה במכוון בעת הנסיעה לאחור.

5. עדותו של המערער ביחס ל"שטח המת" בשדה הראיה שלו לא היתה עדות כבושה, כפי שקבע בית המשפט קמא בהכרעת הדין, שכן כבר בחקירתו במשטרה הוא טען "יכול להיות שהוא [המנוח] נפל".

אין לייחס משמעות להתנהגותו של המערער היום כאינדיקציה לסטנדרט התנהגות שנדרש היה מהמערער בעת האירוע.

6. אי נתיחת גופת המנוח יוצרת ספק סביר באשר לסיבת המוות ומנתקת את הקשר הסיבתי בין מעשי המערער למות המנוח.

בדיון בבקשה לנתיחת גופת המנוח שהתקיים בבית משפט השלום בראשל"צ (חס"מ 58534-03-11) טען נציג המדינה כי **"אי אפשר לשלול שאולי הוא לקה בליבו או היה לו ארוע מוחי לפני כן, אנו רוצים לשלול אפשרות שהמנוח נפטר בנסיבות טבעיות טרם הדריסה"**.

המידע שהתקבל עובר לדיון בבג"צ, ושבעקבותיו חזרה בה המדינה מהבקשה לנתיחת הגופה, הוא מידע חלקי המתייחס למספר הצינתורים שעבר המנוח ללא התייחסות לבעיות הרפואיות מהן סבל ולפיכך לא היה בו כדי לבטל את הספק באשר לנסיבות מותו של המנוח.

בדו"ח הנתיחה החיצונית של גופת המנוח (ת/9) שבוצעה ביום 31.3.11 צוין כי **"על סמך בדיקה חיצונית בלבד, לא ניתן לקבוע את סיבת המוות. כדי לקבוע את סיבת המוות ומנגנון החבלה, היה צורך בביצוע נתיחה"**.

על פי עדות רופאו האישי של המנוח (ד"ר דוד צ'יק) המנוח סבל מסוכרת בלתי מאוזנת, מלחץ דם גבוה ומכולסטרול גבוה ועבר צינתור אחד לפחות. המנוח הזניח את בריאותו, לא לקח מרשמים לתרופות במועדים שהיה צריך, ולא הגיע לביקורים ולבדיקות אליהם נשלח.

בית המשפט קמא שגה כשקבע כי אין לקבל את טענת ההגנה בדבר מצבו הרפואי של המנוח קודם לתאונה.

מחוות דעתו של פרופ' אדלר, שהוא מומחה למחלות לב ולמחלות פנימיות (נ/3), עולה כי הסבירות שהמנוח ילקה בדם לב פתאומי גבוהה בהרבה יחסית לבני גילו הבריאים ובהעדר ניתוח שלאחר המוות, פרופ' אדלר אינו יכול לשלול את האפשרות שהמנוח לקה בלבו בשילוב עם דום לב עוד טרם דריסתו.

לאור האמור בחוות הדעת לפיה למנוח היו גורמי סיכון ברורים וקשים, לאור מצבו הבריאותי ולאור העובדה שהיו מקרים בהם לא ניתן היה להציל בני אדם גם זמן קצר לאחר שאיבדו את הכרתם, נותר ספק סביר לפיו המנוח נפטר בטרם הטרקטור דרס אותו.

בית המשפט שגה כשקבע כי גם אם המנוח לקה בלבו הרי שלא נותק הקשר הסיבתי למעשיו של המערער.

7. בית המשפט קמא שגה כשהתעלם מרשלנותו החמורה של המנוח אשר ניתקה את הקשר הסיבתי בינה למעשי המערער.

תגובת המשיבה באשר להכרעת הדין

1. במקרה זה נסע המערער לאחור כשהוא ידע שיש בעיה בשדה הראייה שלו לאור השטח המתמשעותי שהיה מאחורי הטרקטור ומי שיכול להיות מאחור יהיה מוסתר ולכן נסיבות המקרה מלמדות על רשלנות גבוהה מצידו.

2. מדברי המערער עצמו לגבי הצעדים בהם הוא נוקט מאז התאונה כאשר הוא נוסע לאחור שבהם לא נקט בזמן התאונה, עולה שהוא מודע לכך שהתרחש כשלא נקט בהם בזמן התאונה (עמ' 56 לפרוטוקול).

3. הנזקים שנמצאו בראשו של המנוח מלמדים שהטרקטור עלה עליו והטענה שהמנוח שכב על הרצפה בעודו בחיים ולא נדרס ע"י הטרקטור, דבר שהמערער לא היה צריך לצפות, לא נטענה בביהמ"ש קמא.

4. מצבו הרפואי של המנוח לא ניתק את הקשר הסיבתי בין נהיגתו הרשלנית של המערער לבין מות המנוח.

במסמכים הרפואיים שהוצגו לבימ"ש קמא לא היה כל תיעוד לכך שהמנוח עבר צינתור לאחר שנת 2002 ועמד לעבור צנתור נוסף ועפ"י דברי מומחה ההגנה חל שיפור בערכי הכולסטרול ובמצב לבו של המנוח. מומחה ההגנה העתיק חלקים נרחבים לחוות דעתו מהאינטרנט וגם לפי דעתו היו צריכות לעבור מספר דקות מאז אירוע לבבי ועד מותו של המנוח בעוד המערער מדבר על עשרים שניות מאז שנסע לאחור ועד שמצא את גופת המנוח מאחורי הטרקטור.

ד"ר ציק, שטיפל במנוח, ציין שהוא עבר צנתור אחד בשנת 2002, לא ידוע לו על צנתור נוסף שאמור היה לעבור והוא לא התלונן בפניו על כאבים.

גם לדברי המערער המנוח שוחח עימו סמוך לפני התאונה, נתן לו הוראות ולא התלונן על כאב כלשהו.

דין והכרעה

הקשר הסיבתי

1. בחוות הדעת הפתולוגית מיום 3.5.11 (ת/9) נקבע:

"על סמך בדיקה חיצונית בלבד, לא ניתן לקבוע את סיבת המוות. כדי לקבוע את סיבת המוות ומנגנון החבלה, היה צורך בביצוע נתיחה".

בדיון בבקשה לנתיחת הגופה שהתקיים בבית משפט השלום בראשל"צ (חס"מ 58534-03-11) אמר נציג המשטרה, פייר גודום, כי:

"אי אפשר לשלול שאולי הוא לקה בליבו או היה לו אירוע מוחי לפני. כן אנו רוצים לשלול אפשרות שהמנוח נפטר בנסיבות טבעיות טרם הדריסה".

בהכרעת הדין ציין בית המשפט קמא כי **"אין ספק כי לו היתה נערכת נתיחת גופתו של המנוח לאחר מותו, היתה נחסכת שאלה זו"** ובסעיף 11 להכרעת הדין ציין בית המשפט קמא כי **"אינני מקבלת קביעתו של מומחה ההגנה לפיה המנוח לקה בליבו טרם הדריסה".**

את מסקנתו ביסס בית המשפט קמא בעיקר על העובדה שהמדינה חזרה בה במסגרת הדיון בבג"צ מהבקשה לנתיחת הגופה לאחר שהתקבל מידע רפואי חדש לפיו המנוח עבר רק צינתור אחד, בעוד שעובר לקבלת המידע, על פי המידע שהיה בתיק החקירה והתקבל מפי חברו של המנוח, דניאל קרן, המנוח עבר שני צינתורים ועתיד היה לעבור צנתור נוסף.

2. עיון בחוות דעת המומחה, פרופ' אדלר, מלמדת כי הוא לא קבע באופן קטגורי כי מותו של המנוח נגרם עקב כך שלקה בלבו טרם הדריסה אלא קבע, שבהעדר ניתוח שלאחר המוות הוא אינו יכול

עמוד 7

לפסול את האפשרות שהמנוח לקה בלבו בשילוב עם דום לב עוד בטרם אירוע הדריסה. ובלשונו:

"אין ספק שאם נשווה את המנוח לבני גילו הבריאים הרי שהסבירות שהמנוח ילקה בדום לב פתאומי גבוה בהרבה יחסית לבני גילו הבריאים. קשה לייחס באחוזים על פי הספרות את הסבירות לארוע אצל המנוח אבל בהחלט לא ניתן לשלול ארוע שכזה אצל המנוח שתיקו הרפואי הידוע על כל הבטיו הוצג על ידי בפרוט בדוח זה. ידוע שעד לשליש מהחולים יכול להיווצר מצב שהביטוי של התקף הלב הינו מוות פתאומי, ובהחלט ייתכן כי זהו המקרה שלפנינו. אילו היה מתקיים ניתוח שלאחר המוות היינו יכולים לדעת בדיוק האם סיבת המוות הינה דום לב על פי חסימות העורקים ומצב שריר הלב, מכיוון שלא בוצעה נתיחה שכזו איני יכול לפסול את האפשרות שהמנוח לקה בלבו בשילוב עם דום לב עוד טרם אירוע הדריסה" (ההדגשה לא במקור).

מסקנתו של פרופ' אדלר, לפיה בהעדר ניתוח שלאחר המוות לא ניתן לקבוע את סיבת המוות, עולה בקנה אחד עם המסקנה המופיעה בדו"ח הפתולוגי.

בבג"צ 7695/01 איליה וינטרוב נ' כב' השופט רענן בן יוסף, העותרים, בני משפחתו של המנוח, התנגדו בעת הדיון בבג"צ (בניגוד לעמדתם בעתירה), לנתיחת גופתו וטענו כי הנתיחה מיותרת, שכן ברור כי המוות נגרם בחבלה:

"בין דיון אחד למשנהו, ולאחר שהתאפשר לעותרים לעיין בחומר הרפואי וגם להמציא לנו חוות-דעת מטעמם, חל מהפך בעמדת העותרים. העותרים טוענים עתה (בניגוד למה שטענו בעתירה) כי ברור הוא שהמוות נגרם מחבלה ועל-כן אין צורך בנתיחה. בלשון אחרת, הנתיחה אינה "דרושה" לשם בירור סיבת המוות. בדיון השני לפנינו התייצב פרופ' היס. מדבריו לפנינו עלה כי ישנו סיכוי (שאין הוא יכול לעמוד על מידת הסתברותו) שיהיה ניתן לברר בנתיחה אם המוות נגרם מחבלה מסוג מכת אגרוף, מנפילה או כתוצאה מגורם "עצמוני", דהיינו מצב בריאותו הקודם של המנוח. קשה לדעת מראש, כך הסביר, אם אכן יהיה ניתן לברר זאת בנתיחה, אבל הנתיחה עשויה להצביע על תוצאות".

בית המשפט העליון (כב' השופט נאור, כתוארה דאז) קבע כי:

"אני סבורה שקיומו של סיכוי שקשה לדעת מראש את הסתברותו, שהנתיחה תבהיר לכאן או לכאן מה גרם למוות, די בו כדי להצדיק את ביצועה. אוסיף ואומר כי יש חשיבות לדעתי גם בשלילת האפשרות שהמוות נגרם בעבירה. פרופ' היס הסביר כי ניתן לשלול בבדיקה את האפשרות שהמוות אירע באופן "עצמוני". במשפט עתידי על גרימת מוות, אם יהיה כזה, יוכל הנאשם לטעון (אם לא תיעשה נתיחה) שאילו נעשתה נתיחה היה ניתן לבדוק את האפשרות שהמוות נגרם באופן "עצמוני", וכי

היעדר נתיחה פגע באפשרותו להתגונן".

3. בענייננו, סברה המאשימה תחילה כי אי אפשר לשלול את האפשרות שהמנוח לקה בלבו או היה לו אירוע מוחי לפני אירוע הדריסה והוא נפטר בנסיבות טבעיות. בחוות הדעת הפתולוגית נקבע כי "על סמך בדיקה חיצונית בלבד לא ניתן לקבוע את סיבת המוות. **כדי לקבוע את סיבת המוות ומנגנון החבלה היה צורך בביצוע נתיחה**". בחוות דעת המומחה מטעם ההגנה נקבע כי "בהיעדר נתיחת גופת המנוח לא ניתן לשלול את האפשרות שהמנוח לקה בלבו בשילוב עם דום לב עוד בטרם ארעה הדריסה". המנוח סבל מבעיות רפואיות שונות כפי שהעיד ד"ר דוד צ'יק, שהיה רופאו המטפל החל משנת 2007. כל אלה מחייבים את המסקנה כי בהיעדר נתיחה שלאחר המוות המשיבה לא הוכיחה במידה הדרושה במשפט פלילי, מעבר לספק סביר, כי מותו של המנוח נגרם כתוצאה מהדריסה.
4. אוסיף כי הממצאים העובדתיים כפי שנקבעו על ידי בית המשפט קמא מחזקים ומגבירים את הספק שנתר באשר לקשר הסיבתי.
- כפי שהוברר, היה זה המנוח, שהיה מנהל העבודה ומנהל הבטיחות באתר, שהורה למערער להרים את הדוד והיה מודע לכך כי על המערער לנסוע לאחור לשם כך. המנוח לא סבר כי יש לכוון את המערער בנסיעתו לאחור, שאם היה סבור כך היה מכוון אותו בעצמו. המערער שילב להילוך אחורי, בשלב זה החל צופר האזהרה לצפור וחלפו כ- 20 שניות עד שהמערער החל בנסיעה לאחור.
- נסיבות אלה מלמדות, לכאורה, על התנהגות בלתי מובנת ובלתי מוסברת של המנוח, שנמצא מאחורי הטרקטור, כאשר ידע שהמערער עתיד לנסוע לאחור אך לא שעה לצופר האזהרה. שאלות אלה, שלא הובהרו במהלך הדיון, מחזקות את האפשרות שהמנוח נמצא מאחורי הטרקטור כיוון שלקה בלבו ונפטר עובר לארוע הדריסה.
- לאור האמור אני סבורה כי המאשימה לא הוכיחה במידה הדרושה להרשעה במשפט הפלילי את הקשר הסיבתי בין דריסת המנוח למותו.

רשלנות המערער

1. תקנה 45 לתקנות התעבורה קובעת:

"נוהג רכב לא יסיעו אחורנית אלא אם יש צורך בכך, ובמידת הצורך, ולאחר שנקט באמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות כדי למנוע -

(1) סיכון או פגיעה;

(2) הטרדה או הפרעה"

התקנות אינן קובעות מהם אמצעי הזהירות הנדרשים כדי למנוע סיכון או פגיעה בנסיעה לאחור.

בד"נ 22/83 **מדינת ישראל נ' אליהו בן עובדיה חדריה** (להלן "ענין חדריה") (פורסם בנבו ניתן ביום 18.4.84) דן בית המשפט העליון, בהרכב מורחב של חמישה שופטים, בעניינו של נהג אוטובוס שהחנה את רכבו בסמוך לביתו בשכונת מגורים, אשר בטרם עלה לאוטובוס, בדק את השטח בהיקפו של הרכב ומתחתיו, ולאחר שנכח שאין איש סביבו נכנס לרכב, הניע אותו והמתין עד לעליית האויר במערכות הבלימה. תוך כדי תמרון הרכב קדימה ואחורה כדי לצאת מהחניה ותוך כדי נסיעה לאחור שבוצעה ללא מכוון דרס למוות ילדה בת 6 שהיתה מאחורי הרכב.

שופטי ההרכב היו חלוקים בדעתם בענין רשלנותו של הנהג אך כולם היו תמימי דעים כי לא בכל נסיעה לאחור ידרש נהג אוטובוס להיעזר במכוון וקבעו כי שאלת נחיצות המכוון תלויה בנסיבות המקרה.

וכך באה עמדה זו לביטוי בפסק הדין מפי כב' השופט שמגר, כתוארו אז:

"אם קשה לנהג אוטובוס למצוא בצהרי יום אדם אחר שיסייע לו ויכוון אותו בעת הנסיעה אחורה ברחוב בתוך שכונה מאוכלסת, מוטב שלא יביא את האוטובוס למקום האמור. ואם כבר הביא אותו אסור היה לו להניעו אחורה בלי שיהיה מי שיכוונו ויוודא שאיש לא נכנס בעת הנסיעה אל התחום המסוכן. הרחוב בשכונת קרית שלום בו אירע האסון אינו מגרש חנייה לאוטובוסים ונוחותו האישית של הנהג, שרצה להגיע הביתה עם האוטובוס דווקא, אין בה כדי להתיר ויתור על אמצעי זהירות וכדי להצדיק סיכונם של ילדים. זרימתה השוטפת של התנועה והתחשבות בצרכיהם הסבירים של הנוהגים ברכב הן דבר אחד, אך ויתור על אמצעי זהירות בסיסיים והתרת נסיעה עיוורת בתוך רחוב בו יכול להימצא ילד הם דבר אחר, ועל כן לא היה מקום למחול על מה שנדרש מן המשיב ולפטור אותו מאחריות".

2. בית המשפט קמא קבע אמנם בהכרעת הדין כי על פי ההלכה חובת הזהירות הנדרשת מנהג רכב נבחנת בכל מקרה לנסיבותיו והפנה לענין חדריה (סעיף 4 להכרעת הדין), אך הפסיקה הנוספת עליה הסתמך איננה יכולה להשליך לעניינו שכן הנסיבות בכל אחד מהמקרים היו נסיבות שונות מעניינו, אשר חייבו את הממצא בדבר קיום רשלנות בכל אחד מהמקרים.

מאידך, הפנה ב"כ המערער לתיק ת"ד (ק"ש) 614/01 **מדינת ישראל נ' דהן**, בו זיכה בית המשפט נהג משאית שנסע לאחור במהלך עבודות סלילת כביש ודרס למוות את המנוח, אשר עסק בעבודות מדידה וסימון הכביש.

וכך קבע בית המשפט, בהסתמכו על הכללים שנקבעו בענין חדריה:

"סבורני, כי בנסיבות המיוחדות של המקרה הנוכחי, לנאשם לא היתה צפייה סבירה, כי מאן דהוא מבין עובדי האתר ובכלל זה, המנוח ימצא בנתיב נסיעתו של הנאשם.

.....

המקרה ארע במהלך עבודת הסלילה הרגילה. זירת התאונה היתה בנתיב סלילה מדוד. משכך, לא היתה כל צפייה להימצאות איש מצוות המודדים בקרבת נתיב הסלילה. העברת האספלט לפינישר בנסיעת משאית לאחור היתה תהליך עבודה קבוע ומשכך, ידוע היה לכל העובדים, כולל למנוח שלא צפויה מעבר הולך רגל בנתיב הסלילה מבחינת הנאשם המסיע את רכבו לאחור תוך השמעת ציפצוף אזהרה, אין מקום להטיל אמצעי זהירות בדמות אדם שיכוון אותו ביחס להופעה בלתי צפויה של הולך רגל בנתיב הנסיעה. הנאשם לאחר שנכח, כי הנתיב המיועד לסלילה פנוי, במהלך נסיעתו לאחור, הביט לסירוגין במראות החיצוניות של המשאית, על מנת לשמור על נסיעה באותו נתיב המיועד לסלילה עד לפינישר. בפעולה זו כאשר אף הופעל קול אזהרה, הנאשם יצא מידי חובת הזהירות המתבקשת בנסיבות העניין".

(כן ראה גמ"ר 1605-03-12 מדינת ישראל נ' אסולי אליו הפנה ב"כ המערער בטיעונו בפנינו) .

בע"פ (ת"א) 70315/04 חיים נ' פרקליטות מחוז ת"א - פלילי (פורסם בנוב 9.12.04) אמר בית המשפט (כב' השופט כאבוב):

"אין לאמור במקרה זה שעצם הנסיעה לאחור לצורך יציאה מחניית הבית, לעבר אותו שביל, ללא מכוון, יש בה משום נהיגה בחוסר זהירות, כפי שאין לומר שכל נסיעה לאחור ללא מכוון היא נהיגה חסרת זהירות, ועל בית המשפט לבדוק כל מקרה ומקרה על פי נסיבותיו, תנאי הדרך שלו, מידת הסיכון הנוצרת מעצם נהיגה לאחור ללא מכוון, אם בכלל נוצר סיכון שכזה".

3. ומכאן לענייננו.

אמנם הוכח כי היה "שטח מת" של 2.1 מ' מאחורי הטרקטור, בו אין שדה ראייה לנהג, אך השאלה היא האם בנסיבות מקרה זה חייב היה המערער להיעזר במכוון או שבנסיבות המקרה לא קמה חובה כזו.

המערער הודה כי לאחר שסיים לשוחח עם המנוח הוא הבחין בו הולך אחורה לכיוון המשרדים, וכך העיד:

"... סיימנו לדבר והוא הלך לדרכו. אני ישבתי בקבינה וראיתי אותו הולך אחורה לכיוון המשרדים שהיו מאחור. אני השתהיתי בכלי" (עמ' 50 ש' 29-30).

דהיינו, כפי שהעיד המערער (ובית המשפט קמא קיבל גירסתו בנקודה זו) לאחר שסיים לשוחח עם המנוח, שהורה לו להרים את הדוד, פעולה שחייבה את נסיעתו לאחור, הוא ראה את המנוח "הולך אחורה לכיוון המשרדים" (ודוק לא אל מאחורי הטרקטור אלא אחורה).

מדובר באתר בניה שבו היו רק עובדי האתר. על פי העדויות בסביבות הטרקטור נמצאו רק המנוח, שהיה מנהל העבודה והממונה על הבטיחות באתר, שנתן את ההוראה לקחת את הדוד שחייבה את נסיעתו של המערער

לאחור. נהג המשאית, על פי התרשים ת/17 ועל פי עדותו, היה בתוך הקבינה של המשאית. ברגע של שילוב ההילוך האחורי נשמעה צפירה שקשה להתעלם ממנה ושנועדה להזהיר מפני הנסיעה לאחור. אני סבורה כי בנסיבות אלה קביעה לפיה היה צורך להיעזר גם במכוון כמוה כקביעה של קיום אחריות קפידה בכל מקרה של תאונה בעת נסיעה לאחור.

מסקנה זו עולה בקנה אחד עם עדותו של אליעזר אדרי, ממונה בטיחות חיצוני של החברה שעבדה באתר וביקר באתר הבניה בתדירות של פעם בשבוע, לפיה בנסיבות העניין, לאור תנאי השטח ונוכח כמות האנשים המעטה בסביבה, המערער לא היה צריך להיעזר במכוון שכן "**אם יש שטח פתוח וישר אין צורך במכוון**" (פרוטוקול עמ' 32 ש' 8)

לאור זאת אני סבורה כי המערער, בהתנהגותו, לא חרג מסטנדרט זהירות הנדרש מכל נהג סביר מן הישוב בנסיבות המקרה.

סוף דבר: הן משום שלא הוכח הקשר הסיבתי בין התאונה למות המנוח והן משום שהמערער לא נהג ברשלנות בנסיבות המקרה אני מציעה לחברי למותב לקבל את הערעור ולזכות את המערער.

זהבה בוסתן, שופטת

השופט אהרון מקובר

1. כב' השופטת בוסתן תיארה נאמנה את החלק העובדתי נושא פסק הדין, ואינני רואה צורך לחזור, על כן, על הדברים.

2. אני חולק על מסקנתה של חברתי, כפי שהביעה בחוות דעתה. לטעמי, כאשר המערער נסע לאחור בטרקטור שבו נהג, שעה שידע שהמנוח, אשר סיים שיחתו עמו שניות ספורות קודם לכן, הלך לאחור, כפי שהוא עצמו העיד, והוא לא ראה אותו יותר, ושעה שידע שיש "שטח מת" מאחורי הטרקטור, היה עליו לנקוט באמצעי זהירות כשנסע לאחור, בין על ידי מכוון שיכוון אותו, בין על ידי יציאה מהרכב ובדיקה שאין איש מאחוריו.

בנסיבות העניין, המערער, כנהג סביר, היה צריך להיות מודע לאפשרות שהמנוח נמצא מאחורי הטרקטור, כפי שקרה בפועל, שהרי המנוח הלך לכיוון זה ובתוך כך נעלם לפתע מעיניו.

3. זאת ועוד, המערער ידע שנמצאת משאית נוספת בסמוך אליו, מרחק של 6-7 מטרים בלבד, והוא העיד שהוא לא ידע היכן הנהג שלה. הייתה קיימת, אפוא, האפשרות שאדם נוסף, נהג המשאית, מסתובב אף הוא באותו אזור, דבר שחייב, גם מבחינה זו, נקיטה באמצעי זהירות בעת שהוא נסע לאחור. יצוין בהקשר זה, כי טענת המערער שהשטח המת שמאחורי הטרקטור היה מגובה חצי ומטר ומטה בלבד,

נדחתה על ידי בית משפט קמא כגרסה כבושה שהועלתה על ידו לראשונה בעדותו. בית משפט קמא קיבל את חו"ד בוחן התנועה, שלא נסתרה, בדבר היעדר שדה ראייה של 2.1 מטר מאחורי הטרקטור.

בנסיבות האמורות, לא היה די בהפעלת הצופר ובהסתכלות המערער במראות של הטרקטור ונסיעה לאחר 20 שניות, כשיש שטח מת מאחור וכשיתכן שאנשים נוספים מסתובבים באותו מקום.

4. הטענה שהמנוח היה ממונה על הבטיחות באתר ואם הוא היה סבור שהמערער צריך מכוון בנסיעה לאחור היה מכוון אותו בעצמו, אין בה לגרוע מאחריותו של המערער שכן חובת הזהירות חלה על המערער כנהג הטרקטור, והוא לא יכול להעביר אותה על כתפי אחרים.

5. ודוק: אמנם לא כל נסיעה לאחור מחייבת באופן אוטומטי שיהיה מכוון שיכוון את הנהג, וכל מקרה נידון לפי נסיבותיו. בענייננו, כאשר המנוח דיבר עם המערער ובסיום השיחה הלך המנוח אחורה לכיוון המשרדים, כפי שהעיד המערער, והוא נעלם מעיניו של המערער, כאשר נהג נוסף של המשאית הסמוכה יכול שמסתובב באזור שבו נמצא הטרקטור, וכאשר יש למערער שטח מת של 2.1 מטר מאחורי הטרקטור, כל אלה מקימים חובת זהירות למערער והוא היה צריך להבין קיומו של סיכון גבוה בנסיעתו לאחור ולנקוט באמצעי זהירות כשהוא נוסע לאחור, כאמור. משלא עשה זאת, התרשל המערער ובדין הורשע.

6. באשר לקשר הסיבתי; הטענה שהמנוח לקה בדום לב ובמוות פתאומי בדיוק בשניות שקדמו לדריסתו על ידי הטרקטור, הינה תאוריה בלבד שהועלתה על ידי ההגנה ולטעמי אין בה ליצור 'ספק סביר' ולא ניתן לקבלה.

גם פרופ' אדלר, מומחה ההגנה, לא קבע שמותו של המנוח נגרם בשל כך שלקה בלב, אלא אך זאת ש"אינו יכול לפסול" את האפשרות שהמנוח לקה בלב וקיבל דום לב טרם הדריסה. יש לציין כי פרופ' אדלר לא הכיר את המנוח וחוות דעתו נשענה על מסמכים בלבד, שמתוכם אי אפשר לדעת אם אכן כך היה בפועל, והדברים לא יצאו מגדר תיאוריה בלבד.

גם עדותו של רופאו האישי של המנוח, ד"ר צ'יק, בדבר סוכרת לא מאוזנת, לחץ דם וכולסטרול גבוהים, צינתור אחד בעבר, עישון, עודף משקל והזנחה, אין בה לתמוך בסברה שהמנוח לקה בדום לב פתאומי עובר לדריסתו. אין לשכוח שהמנוח לא התלונן עובר לתאונה על בעיית בריאות, תיפקד באופן נורמלי כמנהל עבודה באתר ושוחח עם המערער עובר לתאונה ללא כל בעיות מיוחדות. ד"ר צ'יק אמר גם בעדותו שהמנוח לא התלונן בפניו על כאבים בחזה ומצב בריאותו הכללי של המנוח, כפי שתואר לעיל, אינו יוצר בשל כך כל 'ספק סביר' שבשל יש לזכות את המערער מחמת הספק.

7. אין גם באי נתיחת הגופה כדי ליצור 'ספק סביר', כטענת המערער. העובדה שנציג המדינה אמר בדיון שהתקיים בבקשה לנתיחת הגופה, שאין לשלול שאולי המנוח לקה בלב או היה לו אירוע מוחי לפני

התאונה, אין בה ליצור ספק כזה.

דברי נציג המשטרה בעניין זה אינם חוות דעת רפואית אלא הם דברים הנאמרים בשגרה בבקשות מסוג זה של נתיחת גופה, המיועדות לבדוק אם יש חשש שסיבת המוות אינה טבעית או שמותו של אדם נגרם בעבירה.

יער, כי לפי טענה זו בכל מקרה של אי נתיחת גופה יהיה מקום לזכות את הנאשמים מחמת הספק, בהינתן בעיות רפואיות כאלה ואחרות שקיימות אצל חלק גדול מהאוכלוסייה. על מנת ליצור 'ספק סביר' בהקשר זה, צריך שחוות הדעת הרפואית תהיה יותר החלטית, כמידת האפשר, ותעריך פוזיטיבית כי לאור נסיבותיו המיוחדות של מי שנדרס או נפטר בתאונה, 'קרוב לוודאי' שמותו נגרם בשל מצבו הרפואי הספציפי עובר לתאונה, ולא רק "אי שלילת האפשרות" גרידא, שהוא נוסח כללי ביותר שתחת כנפיו נכנס כל דבר אפשרי ובלתי אפשרי. מה גם שמצבו הקרדיולוגי של המנוח לא היה חמור דווקא עובר לתאונה, ובמקרה שלנו אף חלו בו שיפורים מסוימים (סעיף 8 בהכרעת הדין).

8. השאלה מדוע המנוח לא הותרע מהצופר אשר הופעל אוטומטית כאשר הטרקטור נסע לאחור, תישאר בעינה. לא לכל שאלה ניתן למצוא תשובה. אפשר להניח באותה מידה של השערה שאולי דעתו של המנוח הייתה מוסחת באותה עת. אפשר שאולי הוא אכן זו הצידה אולם לא הספיק לצאת לגמרי מאחורי הטרקטור ולכן גם לא נדרס בכל גופו אלא הגלגל האחורי השמאלי של הטרקטור פגע רק בראשו, ועוד. כל אלו הינן השערות שאין להן כל סימוכין, תיאורטיות בלבד, ואין בהן יותר מאשר אותה מידה של השערה שהעלה המערער בטיעונו בדבר דום הלב הפתאומי שהמנוח לקה בו.

9. לאור כל האמור, הכרעת דינו של בית משפט קמא נראית לי נכונה, והייתי דוחה את הערעור על הכרעת הדין.

10. שונה הדבר בנוגע לעונש שהוטל על המערער בגזר הדין.

אני סבור כי בנסיבות המיוחדות של המקרה שבפנינו היה מקום להתחשבות רבה יותר בעניין העונש שנגזר על המערער, בכך שהמנוח היה ממונה על הבטיחות באתר והוא לא אמר דבר למערער בעניין נסיעתו לאחור או כי עליו לנקוט באמצעי זהירות מיוחדים בעת נסיעה זו, כשהוא עצמו היה זה שהורה לו לנסוע לאחור על מנת להעמיס שני דודי בטון שעמדו שם.

אמנם לעניין הכרעת הדין אין הדבר משנה כיוון שהמערער חב בחובת הזהירות בשל קיומה של חובה זו בנסיבות הנסיעה, אולם בעניין העונש, בשונה מהכרעת הדין, אפשר להבין את המערער שלא חש לאמצעי זהירות בשל נוכחותו של המנוח, האחראי על נושא הבטיחות באתר, שלא אמר לו דבר בנוגע לנסיעתו. כמו כן, היה מקום להביא בחשבון גם את הרשלנות התורמת הגבוהה של המנוח, שהלך מאחורי הטרקטור על אף שידע שהטרטור עומד לנסוע לאחור, דבר שתרם במידה רבה מאוד לאירוע התאונה המצער.

11. לכך מצטרפות כל הנסיבות לקולא שמנה ב"כ המערער. המערער הוא בן 54, אב לשלושה ילדים קטנים, נטל פרנסת המשפחה מוטל עליו ואין לו מקצוע אחר. הוא נעדר כמעט כל עבר תחבורתי, אף שהוא נוהג 27 שנים, וכל עבר פלילי, אדם נורמטיבי, שהביע חרטה וצער על האירוע הטרגי שקרה. גם פסקי הדין שהביא ב"כ המערער בהודעת הערעור (סעיף 145), מלמדים שבנסיבות דומות נפסקו חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות.
12. לאור האמור, הייתי ממליץ לחבריי לגזור על המערער שישה חודשי מאסר בפועל שירוצו בעבודות שירות, ולהעמיד את עונש הפסילה בפועל על 6 שנים. שאר חלקי גזר הדין שניתן על ידי בית משפט קמא יישארו בעינם.

השופט אברהם טל, אב"ד - סג"נ

1. לאחר שעיינתי בפרוטוקול הדיון בבימ"ש קמא, בראיות שהובאו בפניו, בפסק הדין נושא הערעור, בהודעת הערעור ובטיעוני ב"כ הצדדים בפניו, אני מצרף דעתי לדעתו של כב' השופט מקובר לפיה יש לדחות את הערעור כלפי הרשעת המערער אך להקל בעונש המאסר והפסילה מלנהוג שהוטלו עליו.
2. באשר לקביעת ביהמ"ש קמא לפיה המערער התרשל בכך שנסע לאחור מבלי שנעזר במכוון או מבלי שבדק את "השטח המת" שהיה מאחורי הטרקטור, מן הראוי להביא את תיאור נסיבות התאונה ע"י בימ"ש קמא לפיהן: "הנאשם נהג בטרקטור, שהינו כלי כבד ומסוכן, כאשר הנאשם בעצמו העיד כי אורכו של הטרקטור הוא 7 מטרים, רוחבו 3.4 מטרים וגובהו 2 וחצי מטרים והוא שוקל כעשרה טון (עמ' 44 שורות 1-6). זאת ניתן ללמוד אף מהתמונות שהוגשו בתיק הבוחן (ת/29) ומהתמונות שהוגשו על ידי ההגנה (נ/1-2).
- במקום העבודות התבצעו עבודות בניה, עבדו פועלים נוספים ונסעו כלי רכב שונים. המערער אישר בעדותו כי משאית בטון עמדה במרחק של כ-6 מטר מהטרקטור עליו נהג (עמ' 45 ש' 7) ובין המשאית לטרקטור היה העורק הראשי של אתר הבניה וכך העיד:

"... המרווח ביני ובין המשאית בטון זה עורק ראשי של האתר שהייתי חייב להרים את הזרוע כדי להסתכל ושיהיה לי שדה ראייה לא רק על בני אדם אלא גם על משאיות, כשהשטח היה נקי אני חזרתי רברס כדי לבוא למשאית מאחור ולקחת דוד ראשון" (עמ' 45 ש' 1-3).

מדברי המערער כפי שהובאו לעיל עולה שבאתר הבניה שבו ארעה התאונה היתה תנועת אנשים וכלי רכב ומשך חלה עליו חובת זהירות כאשר נסע לאחור, גם ללא קשר להליכתו של המנוח לאחור לכיוון המשרדים.

אין מחלוקת כי באתר הבניה היתה בזמן התאונה משאית וגם אם נהגה ישב בתא הנהג ולא הסתובב בשטח הרי המערער סבר שהוא מסתובב בשטח, דבר שחייב אותו לנהוג בזהירות גם כלפיו ולא רק כלפי המנוח.

3. אינני מתעלם מכך שכאשר הטרקטור נסע לאחור הופעל צופר והמערער הסתכל במראות הרכב אך גם אם לא מוטלת על נהג שנוסע לאחור חובה מוחלטת להיעזר במכוון או לבדוק את השטח מאחורי הרכב עובר לנסיעתו לאחור הרי תנאי השטח, דהיינו, הימצאותו של "שטח מת" מאחורי הטרקטור וצפיית הימצאותו של המנוח בחלק האחורי, זמן קצר לאחר ששוחח עם המערער, חייבה את המערער לנקוט באחד מאמצעי הזהירות הנ"ל.

משלא נקט המערער באחד מאמצעי הזהירות הנ"ל הוא לא קיים את החובה המוטלת עליו בתקנה 45 לתקנות התעבורה, גם אם זו לא מטילה אחריות מוחלטת על המפר אותה ובכך התרשל.

אין המקרה נושא הערעור דומה למקרה שנידון בתיק ת"ד (ק"ש) 614/01 מדינת ישראל שהובא בחוות דעתה של כב' השופטת בוסתן שכן באותו מקרה לא היתה צפויה הימצאות איש בקרבת נתיב הסלילה. באותו מקרה נסע הנאשם לאחור לאחר שנכח כי הנתיב המיועד לסלילה פנוי.

4. אינני מתעלם מכך שהמנוח היה ממונה על הבטיחות באתר הבניה והוא לא הציע לכונן את המערער בנסיעתו לאחור אך אין בכך כדי לפטור את המערער מחובת הזהירות שהיתה מוטלת עליו והיה על המערער, כנהג סביר, לבקש את עזרת המנוח או אדם אחר שהיה באתר לצורך נסיעתו לאחור או לבדוק בעצמו את השטח שמאחורי המשאית.

5. אינני מתעלם גם מדבריו של העד אדרי, כפי שהובאו בחוות דעתה של כב' השופטת בוסתן, לפיהם אם יש שטח פתוח וישר אין במכוון בנסיעה לאחור שכן במקרה נושא הערעור היה "שטח מת" של 2.1 מ' מאחורי הטרקטור וגם המערער הודה שלא היתה לו כל אפשרות לראות את המתרחש מאחורי הטרקטור כאשר נסע לאחור.

6. באשר למחלוקת בדבר קיומו של קשר סיבתי בין נסיעתו הרשלנית של המערער לאחור לבין מותו של המנוח, אין ספק שלו היתה נערכת נתיחה של גופת המנוח, כפי שביקש החוקר המשטרתי בתיק חס"מ 58534-08-11 (בימ"ש שלום ראשל"צ), ולא רק בדיקה חיצונית כפי שנערכה, היתה המחלוקת בענין זה נחסכת.

עם זאת, אין בהעדר נתיחה ולמרות קביעת חוות הדעת הפתולוגית ת/9 שבהעדר נתיחה לא ניתן לקבוע את סיבת המוות כדי לשלול את מסקנת בימ"ש קמא, שאומצה ע"י כב' השופט מקובר, לפיה מות המנוח נגרם בשל דריסתו ע"י הטרקטור ולא בשל אירוע לבבי כפי שנטען ע"י ב"כ המערער בהסתמך על דבריו של פרופ' אדלה.

7. אין בבקשתו של החוקר המשטרתי להורות על נתיחת הגופה ובדבריו לפיהם קיימת אפשרות שהמנוח לקה באירוע לבבי או מוחי כדי להעלות ספק באשר לסיבת מותו של המנוח שכן המסמכים הרפואיים שהתקבלו בבימ"ש קמא, כפי שתוארו לעיל, בנוסף לראיות האחרות שהיו בפניו הצדיקו את מסקנתו שהוכח מעבר לספק סביר קיומו של קשר סיבתי בין נסיעתו של הטרקטור לאחור לבין מותו של המנוח לאחר שנגרמו לו החבלות החמורות בראשו כמתואר בחוות דעתו של ד"ר זייצב ת/9.

8. בימ"ש קמא צדק כאשר לא קיבל את טענת ב"כ המערער, שנטענה גם בפניו, לפיה קיים ספק שמא המנוח נפטר מאירוע לב שארע לו בזמן קצר של מספר שניות בין תום שיחתו עם המערער לבין מותו, שכן לא היו בפניו ראיות מהימנות להוכחת ספק זה.

9. עיינתי בחוות דעתו של פרופ' אדלר נ/3, בעדותו בעמ' 66-67 לפרוטוקול, בעדותו של רופא המשפחה שטיפל במנוח, ד"ר צ'יק (עמ' 19-34) ובמסמכים הרפואיים שהתקבלו מבתי החולים ומקופ"ח באשר למצבו הרפואי של המנוח במהלך השנים והגעתי למקנה שהקביעות שקבע בימ"ש קמא באשר לדבריו של פרופ' אדלר בסעיפים 7-14 להכרעת הדין מבוססות כדבעי, אינן מצדיקות התערבותה של ערכאת ערעור ומובילות למסקנה לפיה המנוח לא לקה בלבו לפני שנדרס ע"י הטרקטור ומשכך לא נותק הקשר הסיבתי בין נהיגתו הרשלנית של המערער למות המנוח.

דבריו של פרופ' אדלר עצמו, בצירוף הזמן הקצר מאוד שחלף מאז שהמנוח שוחח עם המערער ועד שנמצא מת, שוללים את האפשרות שהמנוח מת כתוצאה מאירוע לבבי.

10. לאור כל האמור לעיל, אף אני סבור שהמערער התרשל בנסיעתו לאחור שמותו של המנוח נגרם כתוצאה מנהיגתו הרשלנית של המערער ודין הערעור על ההרשעה להידחות.

11. שונה המצב בכל הקשור לעונשי המאסר והפסילה מלנהוג שהוטלו על המערער.

הדברים שכתב בימ"ש קמא באשר למדיניות הענישה בעבירות של גרם מוות ברשלנות בתאונת דרכים מקובלים עלי וביהמ"ש קמא גם לא התעלם מנסיבותיו האישיות של המערער (ראה עמ' 88 רישא לגזר הדין) ונתן להן את המשקל הראוי.

12. בימ"ש קמא לא התעלם גם מרשלנותו התורמת של המנוח בכך שהורה למנוח לנסוע לאחור בהיותו ער לסיכון שנובע מכך, בשל היותו הממונה על הבטיחות באתר אך אף אני סבור, כמו כב' השופט מקובר, שבימ"ש קמא לא נתן לכך את המשקל הראוי בין יתר שיקוליו לקולא ולחומרה.

כך במיוחד כאשר המנוח הלך לשטח המת שהיה מאחורי הטרקטור כאשר הוא יודע שעפ"י המשימה

שאמור היה המערער לבצע הוא עומד לנסוע לאחור ללא מכוון.

גם אם אין בהתנהגותו של המנוח כדי לנתק את הקשר הסיבתי בין נהיגתו הרשלנית של המערער למות המנוח, יש בכך כדי להוות נסיבה משמעותית לקולא, מעבר למה שייחס לה בימ"ש קמא.

13. לאור כל האמור לעיל, אף אני סבור כי יש מקום להקל בעונשי המאסר והפסילה מלנהוג שהוטלו על המערער בבימ"ש קמא, כהצעתו של כב' השופט מקובר.

ההכרעה

לאור האמור לעיל, בדעת רוב, אנו דוחים את הערעור כלפי הרשעת המערער.

אנו מקבלים את הערעור כלפי עונשי המאסר והפסילה שהוטלו על המערער וקובעים כי המערער ירצה 6 חודשי מאסר בעבודות שירות בכפוף לחוות דעת הממונה על עבודות שירות ועונש הפסילה מלנהוג יעמוד על 6 שנים בניכוי התקופה שבה היה רישיון הנהיגה מופקד.

ניתן והודע היום כ"ד אדר תשע"ד, 24/02/2014 במעמד ב"כ הצדדים והמערער.